

Határozatok Tára

ATHANASIOS RANTOS
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2021. október 28.¹¹

C-267/20. sz. ügy

**AB Volvo,
DAF TRUCKS NV
kontra
RM**

(az Audiencia Provincial – León [leóni tartományi bíróság, Spanyolország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – EUMSZ 101. cikk – 2014/104/EU irányelv – A tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetek – A visszamenőleges hatály vonatkozásában irányadó időpontként a szankcionálás, nem pedig a keresetindítás időpontját rögzítő nemzeti szabály – A szerződésen kívüli felelősség elévülési ideje – Az elszenvedett károk számszerűsítése – Az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve”

I. Bevezetés

1. A jelen ügy a nemzeti bíróságok által a versenyjogi rendelkezések megsértése miatt indított kártérítési keresetekről szóló 2014/104/EU irányelv² értelmezésével kapcsolatban a Bírósághoz intézett előzetes döntéshozatal iránti kérelmek sorába illeszkedik.
2. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 101. cikk, valamint a 2014/104 irányelv 10. és 17. cikkének, továbbá 22. cikkének értelmezésére vonatkozik.
3. E kérelmet az AB Volvo és a DAF Trucks NV (a továbbiakban: alperesek) és az RM (a továbbiakban: felperes) között folyamatban lévő olyan jogvita keretében terjesztették elő, amelynek tárgyát a felperes által olyan kár megtérítése iránt indított kártérítési kereset képezi, amely az EUMSZ 101. cikknek az Európai Bizottság által megállapított olyan megsértéséből ered, amelyet több vállalkozás, köztük az alperesek követtek el.

¹ Eredeti nyelv: francia.

² A tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló nemzeti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról szóló, 2014. november 26-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2014. L 349., 1. o.).

4. A jelen ügy kapcsán a Bíróságnak egyértelművé kell tennie a 2014/104 irányelv időbeli hatályát, amely feladatot első alkalommal a Cogeco Communications ítéletben³ és a Skanska Industrial Solutions és társai ítéletben⁴ kellett elvégezni. Ezáltal azok a válaszok, amelyeket a Bíróság a jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróságnak fog adni, hatással lehetnek a nemzeti bíróságok előtt jelenleg az Unióban folyamatban lévő olyan jogvitákra, amelyek ezen irányelv rendelkezései időbeli hatályának problematikáját vetik fel, különösen az említett irányelv hatálybalépését megelőzően bekövetkezett tényekre vonatkozó kártérítési keresetekkel összefüggésben.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. Az 1/2003/EK rendelet

5. Az 1/2003/EK rendelet 25. cikkének (2) bekezdése⁵ előírja:

„Az elévülési idő a jogsértés elkövetésének napján kezdődik. Folyamatos vagy ismétlődő jogsértések esetén azonban az elévülési idő a jogsértés megszűnésének napján kezdődik.”

6. E rendeletnek a „Határozatok közzététele” című 30. cikke értelmében:

„(1) A Bizottság az általa a 7–10., 23. és 24. cikk értelmében hozott határozatokat közzéteszi.

(2) A közzététel során megadja a felek nevét és a határozat fő tartalmát, ideértve a kiszabott szankciókat. Tekintetbe veszi a vállalkozások ahhoz fűződő jogos érdekét, hogy üzleti titkaikat megőrizhessék.”

2. A 2014/104 irányelv

7. A 2014/104 irányelv „Elévülési idő” című 10. cikke kimondja:

„(1) A tagállamok e cikkel összhangban meghatározzák a kártérítési keresetek indításával kapcsolatos elévülési időre vonatkozó szabályokat. E szabályoknak meg kell határozniuk az elévülési idő kezdő időpontját, időtartamát, és azokat a körülményeket, amelyek fennállása esetén az elévülési idő megszakad vagy nyugszik.

(2) Az elévülési idő nem kezdődhet meg azelőtt, hogy a versenyjogi jogsértés megszűnt volna, és a felperesnek tudomása lenne vagy észszerűen elvárható módon tudnia kellene a következőkről:

a) a szóban forgó magatartásról, és annak tényéről, hogy az versenyjogi jogsértésnek minősül;

b) arról a tényről, hogy a versenyjogi jogsértés számára kárt okozott; valamint

³ 2019. március 28-i ítélet (C-637/17, a továbbiakban: Cogeco ítélet, EU:C:2019:263).

⁴ 2019. március 14-i ítélet (C-724/17, EU:C:2019:204).

⁵ [Az EUMSZ 101. és az EUMSZ 102. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.).

c) a jogsértő kilétéről.

(3) A tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési kereset megindítására vonatkozó elévülési idő legalább öt év legyen.

(4) A tagállamok biztosítják, hogy az elévülési idő nyugodjon, illetve a nemzeti jogtól függően megszakadjon, ha valamely versenyhatóság intézkedést fogad el a kártérítési kereset alapjául szolgáló versenyjogi jogsértéssel kapcsolatos vizsgálat vagy eljárás tekintetében. A nyugvás legkorábban a jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedése vagy az eljárás egyéb módon történő befejezése után egy évvel érhet véget.”

8. Ezen irányelvnek „A kár számszerűsítése” című 17. cikke a következőket írja elő:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a kár számszerűsítéséhez megkövetelt bizonyítási teher és a bizonyítékok tekintetében előírt követelmények ne tegyék gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlságosan nehézé a kártérítéshez való jog érvényesítését. A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek a kár mértékének a nemzeti eljárásokkal összhangban történő felbecslésére, amennyiben megállapítást nyer, hogy a felperes kárt szenvedett, azonban a kár mértékét a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján gyakorlatilag lehetetlen vagy túlságosan nehéz pontosan számszerűsíteni.

(2) Kartell keretében elkövetett versenyjogi jogsértés esetén vélelmezni kell a károkozás tényét. A jogsértő jogosult e vélelem megdöntésére.

(3) A tagállamok biztosítják, hogy a kártérítési keresettel kapcsolatos eljárásokban valamely nemzeti versenyhatóság egy nemzeti bíróság megkeresésére segítséget nyújthasson e nemzeti bíróság részére a kártérítés mértékének meghatározásában, amennyiben e nemzeti versenyhatóság az ilyen segítségnyújtást megfelelőnek tekinti.”

9. A fenti irányelv „Átültetés a nemzeti jogba” című 21. cikkének (1) bekezdése szerint:

„A tagállamok hatályba léptetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek legkésőbb 2016. december 27-ig megfeleljenek. E rendelkezések szövegét haladéktalanul megküldik a Bizottság számára.

Amikor a tagállamok elfogadják ezeket a rendelkezéseket, azokban hivatkozni kell erre az irányelvre, vagy azokhoz hivatalos kihirdetésük alkalmával ilyen hivatkozást kell fűzni. A hivatkozás módját a tagállamok határozzák meg.”

10. Ugyanezen irányelv „Időbeli hatály” című 22. cikke kimondja:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a 21. cikk értelmében az ezen irányelv anyagi jogi rendelkezéseinek való megfelelés céljából elfogadott nemzeti intézkedések ne legyenek visszamenőleges hatállyal alkalmazhatók.

(2) A tagállamok biztosítják, hogy a 21. cikk értelmében elfogadott, az (1) bekezdésben említettektől eltérő nemzeti intézkedések nem alkalmazhatók az olyan kártérítési keresetekre, amelyeket valamely nemzeti bíróságnál 2014. december 26. előtt indítottak.”

B. A spanyol jog

11. A 2007. július 3-i Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia⁶ (a verseny védelméről szóló 15/2007. sz. törvény, a továbbiakban: 15/2007. sz. törvény) 74. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A versenyjog megsértéséből eredő kár miatti felelősség megállapítása iránti kereset elévülési ideje öt év.”

12. A 15/2007. sz. törvény 76. cikkének (2) bekezdése előírja:

„Ha megállapítást nyer, hogy a felperest kár érte, de gyakorlatilag lehetetlen vagy rendkívül nehéz pontosan meghatározni a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján az elszenvedett kárt, a bíróságok felbecsülhetik a kártérítés összegét.”

13. A Real Decreto-ley 9/2017 (a 9/2017. sz. királyi törvényerejű rendelet) „A tagállamok és az Európai Unió versenyjogának megsértéséből eredő kártérítési keresetekre vonatkozó átmeneti szabályok” című első átmeneti rendelkezése kimondja:

„(1) A jelen királyi törvényerejű rendelet 3. cikkének rendelkezései nem alkalmazhatók visszamenőleges hatállyal.

(2) A jelen királyi törvényerejű rendelet 4. cikkének rendelkezéseit csak a hatálybalépését követően indított eljárásokra kell alkalmazni.”

14. A Código Civil (polgári törvénykönyv) 1902. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Aki cselekménye vagy mulasztása folytán másnak vétkesen vagy gondatlanul kárt okoz, köteles az okozott kárt megtéríteni.”

III. Az alapeljárás, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

15. 2006 és 2007 folyamán a felperes az alperesek által gyártott három tehergépjárművet vásárolt.

16. A Bizottság 2016. július 19-én elfogadta az [EUMSZ 101. cikk] és az EGT-megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (AT.39824 – „tehergépjárművek” ügy) hozott C(2016) 4673 final határozatot (HL 2017. C 108., 6. o.; a továbbiakban: 2016. július 19-i határozat),⁷ és e tekintetben egy sajtóközleményt (a továbbiakban: sajtóközlemény) tett közzé.

17. E határozatban a Bizottság megállapította, hogy több nemzetközi tehergépjármű-gyártó (köztük az alperesek) megsértette az EUMSZ 101. cikket és az Európai Gazdasági Térségről (EGT) szóló Megállapodás 53. cikkét, amikor egyrészt megállapodtak az EGT-ben az árak rögzítésében és a bruttó áremelésekben a 6 és 16 tonna közötti tömegű tehergépjárművek (közepes tehergépjárművek), valamint a 16 tonnánál nehezebb tehergépjárművek (nehéz tehergépjárművek) tekintetében, másrészt pedig az EURO 3–6 szabványok által előírt

⁶ BOE, 2007. július 4., 159. sz., 28848. o.

⁷ A Bizottság által alkalmazott szankció egyébként az egyik vállalkozás esetében nem jogerős, amely azt a Törvényszék előtt 2017. december 11-én indított, folyamatban lévő eljárásban (T-799/17) vitatja.

szennyezőanyag-kibocsátást szabályozó technológia bevezetésével járó költségek időzítésében és áthárításában. A felperesek vonatkozásában a jogsértés 1997. január 17-től 2011. január 18-ig tartott.

18. 2018. április 1-jén a felperes keresetet indított az alperesekkel szemben a Juzgado de lo Mercantil de León (leóni kereskedelmi bíróság, Spanyolország) előtt. E kereset azon kár megtérítésére irányul, amelyet a felperes az e két társaság által tanúsított versenyellenes magatartások miatt szenvedett el. Az említett kereset elsődlegesen a 2014/104 irányelv átültetését követően módosított 15/2007. sz. törvény releváns rendelkezéseiben, másodlagosan pedig a polgári törvénykönyvnek a szerződésen kívüli polgári jogi felelősség általános rendszerét létrehozó 1902. cikkén alapul. A kereset az alperesek tekintetében kártérítési keresetnek minősül, amelyet az EUMSZ 101. cikk megsértését megállapító végleges bizottsági határozatot követően indítottak („*follow-on*” típusú kártérítési kereset).

19. 2019. október 15-i ítéletével az elsőfokú bíróság, a Juzgado de lo Mercantil de León (leóni kereskedelmi bíróság) részben helyt adott a kártérítés iránti keresetnek, és kötelezte az alpereseket arra, hogy fizessenek a felperesnek a tehergépjárművek vételára 15%-ának megfelelő, törvényes kamatokkal növelt kártérítést, anélkül azonban, hogy e társaságokat kötelezte volna a költségek viselésére. Közelebbről, e bíróság elutasította az alperesek által előterjesztett, a kereset elévülésére alapított jogalapot, többek között azzal az indokkal, hogy a 15/2007. sz. törvény 2014/104 irányelv 10. cikkének (3) bekezdését átültető 74. cikkének (1) bekezdésében előírt ötéves elévülési idő alkalmazandó. Ezenkívül az említett bíróság az irányelv 15/2007. sz. törvény 76. cikkének (3) bekezdésével átültetett 17. cikkének (2) bekezdésében előírt, a kartell keretében elkövetett jogsértések által okozott kárra vonatkozó vélelmet, valamint az irányelv 15/2007. sz. törvény 76. cikkének (2) bekezdésével átültetett 17. cikkének (1) bekezdésében előírt, a kár bírósági értékelésére vonatkozó hatáskört alkalmazta, azzal az indokkal, hogy e két rendelkezés eljárási jellegű a bizonyítási teher szabályozásával összefüggésben.

20. Az alperesek fellebbezést nyújtottak be az ítélettel szemben az Audiencia Provincial de León (leóni tartományi bíróság, Spanyolország) előtt, arra hivatkozva, hogy a kereset a spanyol polgári törvénykönyv 1902. cikke szerinti, szerződésen kívüli felelősségre vonatkozó általános szabályok hatálya alá tartozik, amely az e cikk alapján indított keresetek esetében az említett törvény 1968. cikkének (2) bekezdésében előírt egyéves elévülési időt ír elő. Az alperesek szerint ez a határidő a sajtóközlemény 2016. július 19-i közzétételével kezdődött, és így letelt, mivel a kártérítési keresetet 2018. április 1-jén nyújtották be. Az alperesek úgy vélik továbbá, hogy nincs bizonyíték a bizottsági határozatban leírt magatartás és a felperes által vásárolt tehergépjárművek árának emelése közötti okozati összefüggésre, és mivel az említett polgári törvénykönyv 1902. cikke alkalmazandó a keresetre, amennyiben a felperesnek nem sikerül bizonyítania az elszenvedett kárt, a keresetet el kell utasítani.

21. E körülmények között az Audiencia Provincial de León (leóni tartományi bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 101. cikket és a tényleges érvényesülés elvét, hogy azokkal ellentétes a nemzeti jogi szabály olyan értelmezése, amely szerint [a 2014/104 irányelv] 10. cikke által meghatározott ötéves keresetindítási határidő, valamint a bírósági kárbecslésről szóló 17. cikk nem alkalmazható visszamenőleges hatállyal, és a visszaható hatály vonatkozásában irányadó időpont a szankcionálás, nem pedig a keresetindítás időpontja?

- 2) Úgy kell-e értelmezni a [2014/104 irányelv] 22. cikkének (2) bekezdését és a »visszamenőleges hatály« kifejezést, hogy ugyanezen irányelv 10. cikke alkalmazható az alapjogvitában előterjesztetthez hasonló kereset esetén, amelyet bár az irányelv és az átültető jogszabály hatálybalépését követően nyújtottak be, korábbi tényállásra vagy szankciókra vonatkozik?
- 3) A [15/2007. sz. törvény] 76. cikkéhez hasonló rendelkezés alkalmazásakor úgy kell-e értelmezni a [2014/104 irányelv] bírósági kárbecslésről szóló 17. cikkét, hogy az alapjogvitára alkalmazható eljárásjogi jellegű szabályról van szó, amely jogvitában a keresetet az átültető nemzeti jogszabály hatálybalépését követően terjesztették elő?”

22. A Bíróság előtti előzetes döntéshozatali eljárás során a felperes és az alperesek, a spanyol és az észt kormány, valamint a Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételeket. Az észt kormány kivételével valamennyi fél írásban válaszolt a Bíróság által a Bíróság eljárási szabályzata 61. cikkének (1) bekezdése alapján feltett kérdésekre.

IV. Elemzés

A. Előzetes észrevételek

23. A jelen (ügynevezett „Tehergépjárművek”) ügy összetett és érzékeny jogi kérdéseket vet fel, amelyek a 2014/104 irányelv egyes rendelkezéseinek olyan kártérítési keresetekkel kapcsolatos időbeli hatályára vonatkoznak, amelyeket bár ezen irányelv hatálybalépését és a nemzeti átültető rendelkezéseket követően terjesztettek elő, olyan jogsértésre vonatkoznak, amely mind ezen irányelv, mind pedig e nemzeti rendelkezések hatálybalépése előtt befejeződött.

24. Emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 101. cikkbe ütköző, a kártérítési kereset alapjául szolgáló jogsértést 1997 és 2011 között követték el. Az a 2016. július 19-én elfogadott bizottsági határozat tárgyat képezte. E határozat nem bizalmas változatát és összefoglalóját 2017. április 6-án tették közzé.

25. Ami a 2014/104 irányelvet illeti, emlékeztetek arra, hogy az 2014. december 26-án lépett hatályba, és átültetési határideje 2016. december 31-én járt le. Ezt az irányelvet 2017. május 26-án ültették át a spanyol jogba.

26. A kártérítési keresetet a 2014/104 irányelvből eredő nemzeti rendelkezések hatálybalépését, azaz 2018. április 1-jét követően nyújtották be.

27. Azt is meg kell állapítani, hogy a Spanyol Királyság a 9/2017. sz. királyi törvényerejű rendelet elfogadásával biztosította a 2014/104 irányelv átültetését. E királyi törvényerejű rendelet a 3. és 4. cikkében fenntartotta az anyagi jogi és eljárási rendelkezések közötti különbségtételt. Az említett királyi törvényerejű rendelet 3. cikke a 2014/104 irányelv anyagi jogi rendelkezéseit (beleértve az elévülésre és a kár számszerűsítésére vonatkozó rendelkezéseket is, amelyek ezen irányelv 10. cikkében, illetve 17. cikkének (1) bekezdésében szerepelnek) a 15/2007. sz. törvény módosításával (e törvény új 74. és 76. cikke) hajtja végre. A 9/2017. sz. királyi törvényerejű rendelet 4. cikke a 2014/104 irányelv eljárási rendelkezéseit a Ley de Enjuiciamiento Civil (polgári perrendtartás) módosításával hajtja végre.

28. Ily módon a jelen ügyben vitatott pontok egyrészt a felperes által benyújtott kereset elévülésére (és konkrétabban az elévülési idő tartamára és kezdő időpontjára), másrészt az elszenvedett kár értékelésére és számszerűsítésére alkalmazandó jogi szabályozásra vonatkoznak.

29. Azt javaslom, hogy a Bíróság elsőként a második és harmadik kérdést válaszolja meg, mivel azok a tagállamoknak a 2014/104 irányelvből eredő kötelezettségeire vonatkoznak, amelyek a jelen összefüggésben *lex specialis*-nak tekinthetők, másodikként pedig az első kérdést, amely az elsődleges jog azon elveiből eredő kötelezettségeikre vonatkozik, amelyek pontosítása kizárólag akkor válik relevánssá, ha a szóban forgó kötelezettség nem vezethető le ezen irányelv konkrétabb rendelkezéseiből.

B. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésről

30. Előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság a 2014/104 irányelv 10. és 17. cikkének a 22. cikk értelmében vett időbeli hatályával kapcsolatban vár választ a felperes által az alperesek ellen indított kártérítési kereset tekintetében, illetve az ezen irányelvből eredő szabályok anyagi jogi vagy eljárási jellegére vonatkozóan tesz fel kérdést.

31. Tekintettel arra, hogy e két kérdés szorosan összefügg, véleményem szerint azokat együttesen kell vizsgálni. Az egyes kérdésekre ugyanis kizárólag e két kérdés kapcsolódó elemzése alapján lehet hasznos választ adni.

1. A 2014/104 irányelv 22. cikkének (1) bekezdésében említett visszamenőleges hatály értelmezéséről és ezen irányelv „anyagi jogi” rendelkezéseinek időbeli hatályáról

32. A 2014/104 irányelv 22. cikkének (1) bekezdése alapján a tagállamok biztosítják, hogy az irányelv 21. cikke értelmében az ezen irányelv anyagi jogi rendelkezéseinek való megfelelés céljából elfogadott nemzeti rendelkezések ne legyenek visszamenőleges hatállyal alkalmazhatók.

33. A kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak az e rendelkezésben használt „visszamenőleges hatállyal” kifejezés értelmezését illetően. A kérdést előterjesztő bíróság közelebbről azt kívánja megtudni, hogy a visszamenőleges hatály először is a versenyjog kartell általi megsértésének időpontjára, másodsor a Bizottság által kiszabott szankció időpontjára, vagy esetleg harmadszor, a kártérítési kereset benyújtásának időpontjára utal-e.

34. Emlékeztetek arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely új jogszabály azon jogi aktusnak a hatálybalépésétől alkalmazandó, amely e jogszabályt tartalmazza, és bár az nem vonatkozik a korábbi törvény hatálya alatt keletkezett és véglegesen megszerzett jogi helyzetekre, azt alkalmazni kell az ilyen helyzetek jövőbeli hatásaira, valamint az új jogi helyzetekre (a jogi aktusok visszamenőleges hatályának tilalma).⁸ Ez csak akkor nem igaz, ha az új szabályhoz olyan különleges rendelkezések kapcsolódnak, amelyek a szabály időbeli alkalmazásának feltételeit külön meghatározzák.⁹

⁸ Lásd: 1970. április 14-i Brock ítélet (68/69, EU:C:1970:24, 7. pont); 1986. július 10-i Licata kontra ESC ítélet (270/84, EU:C:1986:304, 31. pont).

⁹ 2010. december 16-i Stichting Natuur en Milieu és társai ítélet (C-266/09, EU:C:2010:779, 32. pont); 2015. március 26-i Bizottság kontra Moravia Gas Storage ítélet (C-596/13 P, EU:C:2015:203, 32. pont); 2019. január 15-i E. B. ítélet (C-258/17, EU:C:2019:17, 50. pont).

35. Az állandó ítélkezési gyakorlatból az is következik, hogy az uniós jog anyagi jogi szabályait a jogbiztonság és a bizalomvédelem elve tiszteletben tartásának biztosítása érdekében úgy kell értelmezni, hogy azok a hatálybalépésüket megelőzően keletkezett jogviszonyokra csak annyiban vonatkoznak, amennyiben azok szövegéből, céljából és rendszertani elhelyezkedéséből az ilyen értelmezés világosan következik.¹⁰

36. Márpedig a 2014/104 irányelv különös szabályokat tartalmaz az időbeli hatályának feltételeire vonatkozóan. Így ezen irányelv időbeli hatályát korlátozza annak 22. cikke, amely különbséget tesz a visszamenőleges hatállyal nem alkalmazandó „anyagi jogi rendelkezések”¹¹ és a „[22. cikk (1) bekezdésében] említettektől eltérő rendelkezések” (a továbbiakban: eljárási rendelkezések) között, amelyeket az olyan keresetekkel összefüggésben kell alkalmazni, amelyeket az irányelv hatálybalépését (vagyis 2014. december 26-át) követően nyújtottak be.¹²

37. Ezáltal a 2014/104 irányelv 22. cikke (1) bekezdésének szövege a Bíróság által megállapított azon általános elvet tükrözi, amely szerint az eljárási szabályokkal ellentétben, amelyeket általában a hatálybalépésükkor folyamatban lévő valamennyi jogvitára alkalmazni kell, az anyagi jogi szabályokat rendszerint úgy értelmezik, hogy azok főszabály szerint nem vonatkoznak a hatálybalépésüket megelőzően „keletkezett jogviszonyokra”.¹³

38. Most tehát azt az időpontot kell megvizsgálni, amikor az úgynevezett „Tehergépjárművek” ügyben a jogi helyzet létrejött, pontosabban azt, hogy ez a 2014/104 irányelv hatálybalépését és az átültetésére nyitva álló határidőt megelőzően vagy azt követően történt-e.

39. E tekintetben megjegyzem, hogy a Cogeco ítéletben és a Skanska Industrial Solutions és társai ítéletben¹⁴ a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 2014/104 irányelv *ratione temporis* nem alkalmazható az említett irányelv elfogadását és hatálybalépését megelőzően bekövetkezett „tényállásra”, anélkül azonban, hogy pontosította volna, hogy ez a hivatkozás kizárólag a jogsértésre vonatkozik-e, vagy pedig figyelembe veszi a versenyhatóságok által elfogadott határozatot, valamint a kártérítési keresetet is. Emlékeztetek arra, hogy a fent hivatkozott ügyektől eltérően, amelyekben a kártérítési keresetekre a 2014/104 irányelv hatálybalépését megelőzően került sor, a jelen ügyben a kártérítési keresetet a 2014/104 irányelv hatálybalépését követően és az ezen irányelvet átültető 15/2007. sz. törvény alapján nyújtották be.¹⁵

40. Az alperesek azt állítják, hogy a versenyjogi jogsértés által okozott állítólagos kárra alkalmazandó anyagi jogi szabályok meghatározása céljából a jogviszony keletkezésének időpontja az említett károkozás időpontja, vagyis azon időpont, amikor a felperes a megállapított jogsértés időszaka alatt megvásárolta a szóban forgó tehergépjárműveket.

¹⁰ Lásd: 2011. március 24-i ISD Polska és társai kontra Bizottság ítélet (C-369/09 P, EU:C:2011:175, 98. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2008. december 11-i Bizottság kontra Freistaat Sachsen ítélet (C-334/07 P, EU:C:2008:709, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

¹¹ Lásd a 2014/104 irányelv 22. cikkének (1) bekezdését.

¹² Lásd a 2014/104 irányelv 22. cikkének (2) bekezdését.

¹³ Lásd: 2011. március 24-i ISD Polska és társai kontra Bizottság ítélet (C-369/09 P, EU:C:2011:175, 98. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2008. december 11-i Bizottság kontra Freistaat Sachsen ítélet (C-334/07 P, EU:C:2008:709, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

¹⁴ 2019. március 14-i ítélet (C-724/17, EU:C:2019:204).

¹⁵ Egyébiránt, amint azt a jelen indítvány 24. pontjában kiemeltem, az úgynevezett „Tehergépjárművek” ügyben hozott bizottsági határozatot a 2014/104 irányelv hatálybalépését követően, de az irányelv átültetésére nyitva álló határidő előtt fogadták el, míg a Bizottság határozata összefoglalójának az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*, illetve a bizottsági határozat nem bizalmas változatának a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának honlapján való közzétételére az említett irányelv átültetési határidejét követően, de annak a 15/2007. sz. törvényvel a spanyol jogba való átültetését megelőzően került sor.

41. A felperes a maga részéről azt állítja, hogy jogi helyzete akkor keletkezett, amikor a kártérítési keresetet benyújtották. Így a 2014/104 irányelv teljes egészében alkalmazandó, anélkül hogy felmerülne a visszamenőleges hatály kérdése.

42. A kérdést előterjesztő bíróság a maga részéről arra is keresi a választ, hogy lehetséges-e egy harmadik időbeli referencia, vagyis a versenyjogi jogsértés szankcionálása időpontjának figyelembevétele a jogi helyzet létrejöttének megállapítása során.

43. Mindjárt az elején megjegyzem, hogy a 2014/104 irányelv 22. cikkének megszövegezése kétségeket vet fel az ezen irányelvben foglalt bizonyos rendelkezések időbeli hatályát illetően. Közelebbről, e cikk nem jelöli meg, hogy az említett irányelv rendelkezései közül melyek minősülnek „anyagi jogi” vagy „eljárási” jellegűnek. Másfelől nincs megállapítva kellően egyértelműen, hogy milyen körben érvényesül az anyagi jogi rendelkezések visszamenőleges hatályú alkalmazásának tilalma. Mindez eltérő megközelítésekhez vezetett a tagállamok között ugyanezen irányelv átültetése keretében, ez pedig olyan körülménynek minősül, amelynek vonatkozásában felmerül annak kockázata, hogy hátrányosan érintse mind az uniós versenyjog egységes alkalmazásának biztosítására irányuló célkitűzést,¹⁶ mind pedig a jogbiztonság követelményét.¹⁷

44. Másfelől úgy vélem, hogy a felperes által képviselt értelmezés elfogadása olyan anyagi jogi rendelkezések visszamenőleges hatályú alkalmazását jelentené, amelyek tekintetében az uniós jogalkotó nem írt elő visszamenőleges hatályt. Így olyan helyzet alakulna ki, amely sértené az előreláthatóság és az egységesség 2014/104 irányelv 22. cikkének (1) bekezdése által követett célkitűzését. Márpedig egy ilyen értelmezés azzal a veszéllyel járna, hogy „feléleszti” a nemzeti átültető rendelkezés hatálybalépése előtt potenciálisan már elévült kereseteket.¹⁸

45. A Bizottság által kiszabott szankció időpontjának kritériumát illetően elismerem, hogy tekintettel arra, hogy a jelen ügy a versenyjog magánszféra kezdeményezésére történő érvényesítésének keretébe illeszkedik („*private enforcement*”), és konkrétan a versenyjog valamely versenyhatóság által megállapított megsértését követő kártérítési keresetre vonatkozik („*follow-on*” típusú kártérítési kereset), felmerülhet a kérdés, hogy az azon időpont megállapítása céljából figyelembe veendő kritériumot, amelyben a jogi helyzet létrejött, nem inkább a Bizottság jogsértést megállapító határozatának időpontjához kell-e kapcsolni. A „*follow-on*” típusú kártérítési keresetek keretében ugyanis a károsult fél jogi helyzete nem csupán kapcsolódik a jogsértés versenyhatóság általi megállapításához, hanem elválaszthatatlanul függ attól; e megállapítás elsődleges előfeltétele annak, hogy e fél gyakorolhassa a kártérítéshez való jogát.

46. E tekintetben megjegyzem, hogy az, ha kizárólag az elszenvedett kár vagy az elkövetett jogsértés időpontját veszik figyelembe referenciaként azon időpont meghatározása céljából, amikor a jogi helyzet létrejött, bizonyosan releváns megközelítésnek minősül az EUMSZ 101. cikknek a közszféra általi érvényesítésével összefüggésben („*public enforcement*”), amint azt az 1/2003 rendelet 25. cikke is tanúsítja, vagy a nemzeti bíróságok előtt indított kártérítési keresetekkel összefüggésben, függetlenül attól, hogy létezik-e jogsértést megállapító versenyhatósági határozat („*stand-alone actions*”), de adott esetben kívül eshet a „*follow-on*” típusú kártérítési keresetek fogalmi és kontextuális körén; e keresetek előfeltétele a versenyhatósági határozat fennállása, és az képezi ezek alapját.

¹⁶ Lásd a 2014/104 irányelv (34) preambulumbekendését.

¹⁷ E tekintetben megjegyzem, hogy a 2014/104 irányelv 10. cikkében szabályozott új elévülési rendszer időbeli hatályával kapcsolatos kérdés a tagállamok által követett eltérő átültetési megközelítésekre tekintettel tökéletesen szemlélteti ezt a problémakört.

¹⁸ Lásd: Kokott főtanácsnok Cogeco Communications ügyre vonatkozó indítványa (C-637/17, EU:C:2019:32, 63. pont).

47. Mindazonáltal, még ha a fenti érv észszerűnek is tűnik, annak nem lehet helyt adni.

48. Először is meg kell jegyezni, hogy a visszamenőleges hatály tilalmának általános elve a jogbiztonság elvének szükségszerű velejárója. A jogbiztonság elve különösen annak biztosítására irányul, hogy az uniós jog hatálya alá tartozó személyeket ne érintse olyan szabályozás, amely nem „egyértelmű és előrelátható”.¹⁹ Ily módon az EUMSZ 101. cikk közszféra általi érvényesítésével összefüggésben az uniós versenyjogban előírt szankciókhoz hasonlóan a kártérítési keresetekre vonatkozó új anyagi jogi szabályok visszamenőleges hatálya tilalmának célja annak biztosítása, hogy a jogsértés elkövetője előre láthassa a jogellenes cselekmény elkövetésének következményeit, és különösen a jogsértés időpontjában hatályos anyagi jogi szabályok alapján fennálló felelősségének lehetséges mértékét. Ebből következik, hogy a 2014/104 irányelv 22. cikkének (1) bekezdése a Bíróság ítélkezési gyakorlatát tükrözi, amely a jogalanyok számára biztosítja a versenyjog megsértéséből eredő kártérítési felelősséget meghatározó anyagi jogi szabályok előreláthatóságát, megtiltva ezáltal ezen anyagi jogi rendelkezések visszamenőleges hatályú alkalmazását.²⁰

49. Így a versenyjog megsértése miatti kártérítési keresetek területén a 2014/104 irányelv szerződésen kívüli felelősség keletkezését meghatározó anyagi jogi rendelkezéseinek való megfelelés érdekében elfogadott nemzeti rendelkezések időbeli hatályának meghatározása szempontjából releváns ténybeli helyzet a felelősség feltételeit megalapozó tényállás megvalósulása, amire a jelen ügyben a nemzeti átültető jogszabály hatálybalépését megelőzően került sor. Közelebbről, a „*follow-on*” típusú kártérítési keresetekkel összefüggésben, noha kétségtelen, hogy a jelen ügyben szereplőhöz hasonló kartellben részt vevő vállalkozások előre láthatták, hogy magatartásuk a versenyjog olyan megsértését jelenti, amelyet valamely versenyhatóság szankcionálhat, és potenciálisan azt eredményezheti, hogy a károsult felek az elszenvedett kár megtérítését követelhetik, mindazonáltal e kereseteket a jogsértés elkövetésének időpontjában hatályos anyagi jogi rendelkezéseknek kell szabályozniuk. Ezt az álláspontot egyébként megerősíti mind a 2014/104 irányelv,²¹ mind pedig a Bíróság ítélkezési gyakorlata, amely szerint uniós jogi rendelkezések hiányában a kártérítési keresetekre a tagállamok nemzeti szabályai és eljárásai irányadók.²² Hangsúlyozni szeretném, hogy ez nem kérdőjelezi meg a károsult felek kártérítéshez való jogát. Amint azt ugyanis a jelen indítvány 93. és 94. pontjában kifejtettem, ezt az elsődleges uniós jog, és különösen az EUMSZ 101. cikk tényleges érvényesülésének elve garantálja.

50. Másodszor, a jogsértés időpontjának figyelembevétele, amely világos, objektív és ellenőrizhető kritériumnak minősül, lehetővé tenné a 2014/104 irányelv anyagi jogi rendelkezései egységes alkalmazásának biztosítását is, és ez ezen irányelv egyik alapvető célkitűzése.²³

51. Harmadszor, azt is meg kell jegyezni, hogy úgy tűnik, hogy a 2014/104 irányelv átültetése során jelentős számú tagállam többé-kevésbé kifejezett módon úgy tekintette, hogy az irányelv anyagi jogi rendelkezései nem alkalmazandók az alapügyhöz hasonló helyzetekre, amelyekben a jogsértés folytán elszenvedett kár az említett irányelv átültetési határidejét vagy az ezen irányelvet átültető nemzeti rendelkezés hatálybalépését megelőzően következett be. Márpedig úgy tűnik számomra, hogy a spanyol jogalkotó ilyen modellt választott, amikor akként rendelkezett, hogy

¹⁹ 1981. november 12-i Meridionale Industria Salumi és társai ítélet (212/80–217/80 egyesített ügyek, EU:C:1981:270, 10. pont).

²⁰ Lásd: 2012. február 14-i Toshiba Corporation és társai ítélet (C-17/10, EU:C:2012:72, 50. és 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

²¹ Lásd a 2014/104 irányelv (11) preambulumbekendését.

²² Lásd: 2001. szeptember 20-i Courage és Crehan ítélet (C-453/99, EU:C:2001:465, 31. pont).

²³ Lásd a 2014/104 irányelv (34) preambulumbekendését.

ha az eljárási rendelkezések kizárólag azokban az eljárásokban alkalmazandók, amelyeket a 2014/104 irányelvet átültető királyi törvényerejű rendelet hatálybalépését követően indítottak (vagyis 2017. május 27-től kezdve), akkor az anyagi jogi rendelkezéseket nem lehet „visszamenőleges hatállyal”, vagyis olyan tényállási elemekre alkalmazni, amelyek a 2014/104 irányelv átültetésének időpontját megelőzően következtek be. Ezt a megközelítést egyébként az ezen irányelv végrehajtásáról szóló jelentésében²⁴ a Bizottság sem kérdőjelezte meg.

52. A fentiekre tekintettel úgy vélem, hogy bár a 2014/104 irányelv „eljárási” rendelkezései alkalmazandók az alapügyre, az „anyagi joginak” minősített rendelkezések nem rendelkeznek visszamenőleges hatállyal, és nem alkalmazhatók.

2. A 2014/104 irányelv 22. cikkében említett „anyagi jogi” és „eljárási” rendelkezések meghatározásáról

53. Emlékeztetek arra, hogy a második és a harmadik kérdés azokra a kötelezettségekre vonatkozik, amelyek a 2014/104 irányelv 22. cikke értelmében azzal kapcsolatban terhelik a tagállamokat, hogy miként alakuljon ezen irányelv azon rendelkezéseinek időbeli hatálya, amelyek a következőkre vonatkoznak: az elévülési időre (10. cikk), a nemzeti bíróságoknak a kár mértéke felbecslésére történő felhatalmazására (a 17. cikk (1) bekezdése), valamint a kartellekkel okozott kár megdönthető vélelmére (a 17. cikk (2) bekezdése).

54. Így a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a fent hivatkozott rendelkezések az említett irányelv 22. cikke értelmében vett anyagi jogi rendelkezéseknek minősülnek-e, vagy sem, továbbá hogy azok alkalmazandók-e az alapügy tárgyát képezőhöz hasonló kártérítési keresetre.

a) A tagállamok mozgásteréről a 2014/104 irányelv anyagi jogi és eljárási rendelkezéseinek meghatározása terén

55. Először is el kell dönteni, hogy a tagállamok szabadon minősíthetik-e a 2014/104 irányelv átültetésének biztosítása érdekében elfogadott szabályokat anyagi jogi vagy eljárási szabályoknak.

56. A spanyol és az észti kormány úgy véli, hogy erre a kérdésre igenlő választ kell adni. Ily módon e kormányok azt állítják, hogy mivel a kártérítési keresetek elévülésének kérdését az uniós jog szintjén nem harmonizálták teljes körűen, a vonatkozó nemzeti jogrend továbbra is anyagi jogi szabályoknak vagy eljárási szabályoknak minősítheti az elévülésre vonatkozó szabályokat.

57. Az észti kormány továbbá azt állítja, hogy a tagállamok eljárási autonómiával rendelkeznek, amely mozgásteret biztosít számukra a 2014/104 irányelv végrehajtása során, amelyet a Bíróságnak tiszteletben kell tartania, feltéve hogy a tagállam tiszteletben tartja az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét. E kormány szerint valamely szabálynak az irányelv hatálybalépését követő „anyagi jogi” vagy „eljárási” jellegűvé minősítése elfogadhatatlan beavatkozást jelentene a tagállamok eljárási autonómiájába.

58. Ezzel szemben a Bizottság és az alperesek egyike azon a véleményen van, hogy azt a kérdést, hogy a 2014/104 irányelv rendelkezései közül melyek azok, amelyek anyagi jogiak, és melyek azok, amelyek nem minősülnek ilyennek, az uniós jog alapján, nem pedig az alkalmazandó nemzeti jog követelményeire tekintettel kell értékelni.

²⁴ Lásd: 2020. december 14-i „A kártérítési keresetekről szóló irányelv végrehajtásáról szóló jelentés”.

59. Ez utóbbi állásponttal értek egyet.

60. Először is meg kell állapítani, hogy bár a 2014/104 irányelv 22. cikke nem határozza meg, hogy melyek az anyagi jogi és az eljárási rendelkezések, e cikk kifejezetten „ezen irányelv anyagi jogi [rendelkezéseire]” utal, ami láthatóan azt mutatja, hogy e rendelkezések jellege az uniós jog sajátos kérdése.

61. Másodszor, emlékeztetek arra, hogy a 2014/104 irányelv fő céljai között szerepel az uniós versenyjog egységes alkalmazásának biztosítása, az e területen indított kártérítési perek hatékonyságának fokozása, valamint az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk hatékony és következetes alkalmazásának biztosítására irányuló szándék.²⁵ Márpedig az ilyen diszkrecionális jogkör tagállamok számára történő biztosítása azzal a veszéllyel járna, hogy ezen irányelv rendelkezéseit a különböző jogrendekben nem koherens és egységes módon alkalmazzák, ami ellentétes lenne a fent hivatkozott célokkal. Ezzel szemben annak kimondása, hogy az uniós jognak kell meghatároznia, hogy ezen irányelv rendelkezései közül melyek az anyagi jogi és a nem anyagi jogi rendelkezések, lehetővé tenné a jogbiztonság növelését, valamint a versenyjogi szabályok megsértése folytán károsult személyek vonatkozásában annak kizárását, illetve e személyek attól való visszatartását, hogy egy olyan konkrét bíróság előtt indítsanak kártérítési keresetet, amelyet azért választottak ki, mert ez az eljárás az érdekeik szempontjából kedvezőbb anyagi jogi és eljárási szabályok alkalmazásához vezetne, mint amelyeket egy másik nemzeti bíróság alkalmazhatna. Másként fogalmazva, ez a megközelítés lehetővé teszi a „forum shopping” elkerülését.

62. Harmadszor, megjegyzem, hogy még ha el is fogadnánk, hogy az uniós jogalkotó a tagállamokra bízta annak eldöntését, hogy mely rendelkezések anyagi jogi, illetve eljárási jellegűek, e választást az uniós jog általános elveinek, valamint a versenyjog tényleges érvényesülése elvének megfelelően kell elvégezni annak érdekében, hogy biztosítsák, hogy a versenyjogi jogsértések magánszféra kezdeményezésére indított szankcionálásának rendszere hatékony legyen.

63. Ily módon úgy vélem, hogy a második és a harmadik kérdést abból az előfeltevésből kiindulva kell megvizsgálni, amely szerint a 2014/104 irányelv rendelkezései jellegének meghatározása az uniós jog által szabályozott kérdés.

b) A 2014/104 irányelv 10. cikke szerinti elévülési időkre vonatkozó szabályok

64. Meg kell jegyezni, hogy a 2014/104 irányelv 17. cikkéhez hasonlóan a spanyol jogalkotó ezen irányelv 10. cikkét mint visszamenőleges hatállyal nem rendelkező anyagi jogi rendelkezést ültette át a spanyol jogba.

65. Emlékeztetek arra, hogy Kokott főtanácsnok a Cogeco ügyre vonatkozó indítványában állást foglalt a 2014/104 irányelv 10. cikkének minősítéséről, megállapítva, hogy nem tisztán eljárási rendelkezésről van szó.²⁶

²⁵ Lásd a 2014/104 irányelv (34) preambulumbekendését.

²⁶ Lásd: Kokott főtanácsnok Cogeco Communications ügyre vonatkozó indítványa (C-637/17, EU:C:2019:32, 61. pont).

66. Egyébiránt a Bíróság azt is kimondta, hogy az eljárási határidőktől eltérően az elévülési idő az anyagi jog hatálya alá tartozik, mivel annak célja mind a károsult – akinek elegendő idővel kell rendelkeznie ahhoz, hogy az esetleges keresetindításhoz szükséges információkat összegyűjtse –, mind pedig a kárért felelős személy védelme, elkerülve azt, hogy a károsult személy határozatlan ideig késlekedhessen a kártérítéshez való jogának gyakorlásával.²⁷

67. Megjegyzem azt is, hogy az elévülési idő kérdése a nemzeti jogok többségében az anyagi jog hatálya alá tartozik, és ezért a 2014/104 irányelv 10. cikkét a tagállamok többségében anyagi jogi rendelkezésként ültették át.²⁸

68. E tekintetben pontosítani kell, hogy eltérően egyéb tagállamoktól,²⁹ a spanyol jogalkotó úgy tűnik, nem rendelkezett különleges átmeneti szabályokról az új elévülési szabályok időbeli hatályát illetően.

69. A fentiekre tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ adja, hogy a 2014/104 irányelv 22. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ezen irányelv 10. cikke nem alkalmazható az olyan kártérítési keresetre, amelyet bár ezen irányelv hatálybalépését és a nemzeti átültető rendelkezéseket követően indítottak, az e rendelkezések hatálybalépését megelőző tényekre és szankciókra vonatkozik.

c) A kár bírósági értékelésére és számszerűsítésére vonatkozó, a 2014/104 irányelv 17. cikkének (1) bekezdésében biztosított hatáskör

70. Ami a 2014/104 irányelv 17. cikkének (1) bekezdését illeti, mint az kitűnik annak szövegéből, e rendelkezés mindenekelőtt a károsult személy által elszenvedett kár számszerűsítése szempontjából megkövetelt bizonyítottsági szintre, valamint azon bizonyítékoknak a nemzeti bíróság általi értékelésére vonatkozik, amelyekre a felperes az elszenvedett kár mértékének bizonyítása érdekében támaszkodhat.

71. A 2014/104 irányelv 17. cikke (1) bekezdésének első mondata megköveteli a tagállamokkal szemben, hogy gondoskodjanak arról, hogy a kár számszerűsítése vonatkozásában sem a bizonyítási teher, sem pedig a bizonyítottság megkövetelt szintje ne tegye gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlságosan nehézé a kártérítéshez való jog érvényesítését.

72. Mindjárt az elején megjegyzem, hogy e rendelkezésben a versenyjog tényleges érvényesülésével kapcsolatos, a Bíróság ítélkezési gyakorlatában kialakított elv jut kifejezésre.³⁰

73. Álláspontom szerint ugyanez a helyzet a 2014/104 irányelv 17. cikke (1) bekezdésének második mondatával kapcsolatban, amely nem állapít meg az eljárásban részt vevő felekre háruló újabb érdemi kötelezettséget.

74. Így e rendelkezés azáltal, hogy enyhíti az elszenvedett kár összegének meghatározása szempontjából megkövetelt bizonyítottság szintjét, arra irányul, hogy orvosolja a felperes hátrányára fennálló információs aszimmetriát, valamint azt, hogy az elszenvedett kár

²⁷ 2012. november 8-i Evropaïki Dynamiki kontra Bizottság ítélet (C-469/11 P, EU:C:2012:705, 52. és 53. pont).

²⁸ Thomas, B. és Aubin, F., in Amaro, R. (szerk.), *Private Enforcement of Competition Law in Europe*, első kiadás, Brüsszel, Bruylant, 2021, „Chapter 7 - Limitation period”, 165. o.

²⁹ Lásd például a versenyellenes magatartások folytán indított kártérítési keresetekről szóló, 2017. március 9-i 2017-303. sz. rendelet (JORF 2017. március 10., 59. sz.) 12. cikkének (2) bekezdésében Franciaország által alkalmazott megközelítést.

³⁰ Lásd a Cogeco ítéletet, valamint a 2019. december 12-i Otis Gesellschaft és társai ítéletet (C-435/18, EU:C:2019:1069).

számszerűsítése – különösen a kartellekkel kapcsolatos ügyekben – annak értékelését követeli meg, hogy a jogsértés hiányában miként alakult volna az érintett piac, ami a károsult fél számára majdhogynem teljesíthetetlen feladat.

75. Megjegyzem azt is, hogy ellentétben a 2014/104 irányelv 17. cikkének (2) bekezdésével, ezen irányelv 17. cikkének (1) bekezdése nem szünteti meg a felperesre háruló bizonyítási terhet és azon főkötelezettséget, hogy számszerűsítse és bizonyítsa az elszenvedett kár összegét. E rendelkezés arra szorítkozik, hogy kizárólag a nemzeti bíróságoknak adjon a kár összegének számszerűsítésére szolgáló módszert, amikor e bíróságoknak olyan mérlegelési mozgásteret biztosít, amely lehetővé teszi számukra, hogy kiigazítsák a kár összegének meghatározása szempontjából megkövetelt bizonyítottság szintjét, ezáltal pedig a rendes körülmények között megkövetelt bizonyítottsági szintnél alacsonyabb bizonyítottsági szintet fogadjanak el akkor, ha a felpereseknek nehézségeik támadnak az okozott kár pontos számszerűsítésével kapcsolatban.

76. Azt gondolom, hogy ez az eszköz ezáltal csupán megerősíti azt, ami egyébként a kártérítési keresetek keretében a bíróságok magától értetődő feladata, vagyis az elszenvedett kár összegének meghatározását.

77. A fentiekre tekintettel úgy vélem, hogy a 2014/104 irányelv 17. cikkének (1) bekezdését az ezen irányelv 22. cikke értelmében vett „eljárási” rendelkezésnek lehet tekinteni, és mint ilyen, e rendelkezés alkalmazandó az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló kártérítési keresetre, amely – jóllehet azt az említett irányelv és az átültető nemzeti rendelkezések hatálybalépését követően indították – olyan jogsértésre vonatkozik, amely még azt megelőzően befejeződött, hogy akár ugyanezen irányelv, akár pedig e nemzeti rendelkezések hatályba léptek volna.

d) A versenyjog megsértéséből eredő kár 2014/104 irányelv 17. cikkének (2) bekezdésében előírt vélelme

78. Ami azt a kérdést illeti, hogy a 2014/104 irányelv 17. cikkének (2) bekezdése az ezen irányelv 22. cikke értelmében vett anyagi jogi vagy nem anyagi jogi rendelkezés-e, emlékeztetni kell arra, hogy e rendelkezés értelmében vélelmezni kell, hogy a kartell keretében elkövetett jogsértések kárt okoztak. A jogsértés elkövetőjének azonban joga van megdönteni ezt a vélelmet.

79. Kiindulásként megjegyzem, hogy e rendelkezés nem korlátozódik a kár fennállásával kapcsolatos bizonyítási teher megosztására (ami eljárási jellegű kérdés), hanem megdönthető vélelmet állít fel az érintett kartellból eredő kár fennállására vonatkozóan, ami közvetlenül a versenyjogi szabályok megsértése elkövetőinek szerződésen kívüli felelősségére vonatkozik.

80. E tekintetben emlékeztetek arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint bármely személy kártérítést igényelhet az őt ért kárért, amennyiben okozati összefüggés áll fenn az említett kár és valamely kartell vagy az EUMSZ 101. cikk által tiltott magatartás között.³¹ A kár fennállása, valamint az említett kár és a versenyjog elkövetett megsértése közötti okozati összefüggés kétségtelenül részét képezi a szerződésen kívüli polgári jogi felelősség alkotóelemeinek.

81. Ebben az összefüggésben úgy vélem, hogy a 2014/104 irányelv 17. cikkének (2) bekezdésében felállított vélelemnek nem tisztán bizonyítási célja van. Ezzel szemben azáltal, hogy a bizonyítási terhet a jogsértés elkövetőjére hárítja, és mentesíti a károsult felet a kartell miatt elszenvedett kár

³¹ 2014. június 5-i Kone és társai ítélet (C-557/12, EU:C:2014:1317, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

vagy az említett kár és e kartell közötti okozati összefüggés bizonyításának kötelezettsége alól, e vélelem közvetlenül kapcsolódik a szerződésen kívüli polgári jogi felelősség érintett jogsértés elkövetőjének való betudásához, és következésképpen közvetlenül érinti annak jogi helyzetét. Ily módon számomra úgy tűnik, hogy a 2014/104 irányelv 17. cikkének (2) bekezdése, és különösen annak első mondata olyan szabálynak minősül, amely szorosan kapcsolódik azon vállalkozások szerződésen kívüli felelősségének létrejöttéhez, betudásához és mértékéhez, amelyek valamely kartellben való részvételükkel megsértették az EUMSZ 101. cikket. Márpedig az ítélkezési gyakorlatból levezethető, hogy az ilyen szabályok „anyagi jogi szabályoknak” minősíthetők.³²

82. E tekintetben hozzá kell tenni, hogy a Bíróság nem ismerte el a 2014/104 irányelv egyéb olyan rendelkezéseinek visszamenőleges hatályát, amelyek szintén szorosan kapcsolódnak a jogsértés elkövetői felelősségének megállapításához. Például a Skanska Industrial Solutions és társai ítéletben a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ezen irányelv 11. cikkének (1) bekezdése, amely a versenyjogi jogsértést közös magatartással előidéző vállalkozások egyetemleges felelősségének megállapítására vonatkozik, *ratione temporis* nem alkalmazható a szóban forgó tényállásra, amely az azt kiváltó kartellt követően indított kártérítési keresetre vonatkozott.³³

83. Ezenkívül, amint arra a Bizottság rámutatott, a nemzetközi magánjog területén fennálló egyes körülmények abba az irányba mutatnak, hogy megerősítsék azt az álláspontot, amely szerint a 2014/104 irányelv 17. cikkének (2) bekezdésében felállítotthoz hasonló vélelmeket bevezető rendelkezések anyagi jogi rendelkezéseknek minősíthetők.³⁴

84. A fentiekre tekintettel úgy vélem, hogy a 2014/104 irányelv 17. cikkének (1) bekezdésével ellentétben ezen irányelv 17. cikkének (2) bekezdését az említett irányelv 22. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „anyagi jogi” rendelkezésnek lehet tekinteni, következésképpen pedig az e rendelkezésnek való megfelelés érdekében elfogadott nemzeti jogszabályokat nem kell alkalmazni a felelősség alapját képező azon tényállási elemekre, amelyek ezen átültető nemzeti rendelkezések hatálybalépését megelőzően következtek be.

85. Ezzel együtt, mint azt a jelen indítvány 139-141. pontja is kifejti, ez az értelmezés semmilyen módon nem akadályozza a nemzeti bíróságokat abban, hogy alkalmazzák a kár bekövetkeztével kapcsolatos bizonyítási teherre vonatkozó azon vélelmeket, amelyek a vonatkozó átültető nemzeti rendelkezéseket megelőzően is fennálltak, és amelyeknek az uniós jog követelményeivel való összeegyeztethetőségét akként kell értékelni, hogy annak során figyelembe kell venni különösen az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét.

86. E körülmények között azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett harmadik kérdésre azt a választ adja, hogy a 2014/104 irányelv 22. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az ezen irányelv nemzeti bíróságok kár összegének felbecslésére való felhatalmazásáról szóló 17. cikke (1) bekezdésének való megfelelés érdekében elfogadott nemzeti átültető rendelkezések alkalmazása a nemzeti átültető jogszabály hatálybalépése előtt elszenvedett károkra, a nemzeti átültető rendelkezés hatálybalépését követően indított kártérítési keresettel összefüggésben. Az említett irányelv 22. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az ugyanezen irányelv

³² Lásd: 2004. július 1-jei Tsapalos és Diamantakis ítélet (C-361/02 és C-362/02, EU:C:2004:401, 20. pont).

³³ Lásd: 2019. március 14-i Skanska Industrial Solutions és társai ítélet (C-724/17, EU:C:2019:204, 34. pont).

³⁴ Lásd ebben az értelemben a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II”) szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2007. L 199., 40. o.) 15. cikkének c) pontját, valamint a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról („Róma I”) szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2008. L 177., 6. o.; helyesbítés: HL 2009. L 309., 87. o.) 12. cikke (1) bekezdésének c) pontját.

kartellek által okozott kár megdönthető véelmét előíró 17. cikke (2) bekezdésének végrehajtása céljából elfogadott nemzeti jogszabályok alkalmazása a nemzeti átültető jogszabály hatálybalépését megelőzően elkövetett jogsértésekre, a nemzeti átültető rendelkezés hatálybalépését követően indított kártérítési keresettel összefüggésben.

C. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről

87. Figyelemmel azokra a válaszokra, amelyeket a második és harmadik kérdésre adni javasolok, véleményem szerint válaszolni kell az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre.

88. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésnek két része van.

89. Egyrészt, első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy milyen kötelezettségek terhelik a tagállamokat az elsődleges jog alapján, vagyis arra, hogy az EUMSZ 101. cikknek és a tényleges érvényesülés elvének milyen hatása van annak meghatározása szempontjából, hogy a 2014/104 irányelv 10. cikkének (3) bekezdése, 17. cikke (1) bekezdésének második mondata és 17. cikkének (2) bekezdése alkalmazandó-e az alapügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetre. Ily módon felmerül a kérdés, hogy az EUMSZ 101. cikk és a tényleges érvényesülés elve megköveteli-e, hogy a 9/2017. sz. királyi törvényerejű rendelet első átmeneti rendelkezését úgy értelmezzék, hogy a verseny védelméről szóló törvény elévülési időkre, a valamely kartell kapcsán a kár megdönthető véelmére és a kár számszerűsítésére vonatkozó rendelkezéseit alkalmazni kell e királyi törvényerejű rendelet hatálybalépését követően indított keresetekre, így az alapeljárás tárgyát képező keresetre is, azokat az eseteket is beleértve, amikor a kérelem az említett királyi törvényerejű rendelet hatálybalépését megelőző tényekre és szankciókra vonatkozik.

90. Másrészt, a kérdést előterjesztő bíróság azt kéri a Bíróságtól, hogy határozzon a spanyol jog rendelkezéseinek – közelebbről az alapügyben szereplő kártérítési kereset alternatív jogalapját képező, szerződésen kívüli felelősségre vonatkozó rendelkezésnek – az EUMSZ 101. cikkel és a tényleges érvényesülés elvével való összeegyeztethetőségéről abban az esetben, ha a 2014/104 irányelv 10. és 17. cikke *ratione temporis* nem alkalmazható.

91. Ami az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés első részét illeti, megjegyzem, hogy a tényleges érvényesülés elve nem írhatja elő a 2014/104 irányelv anyagi jogi rendelkezéseinek visszamenőleges hatályú alkalmazását. Ez ellentétes lenne az általános jogelvekkel, mint például a jogbiztonság elvével. Ily módon úgy vélem, hogy az, hogy a spanyol jogalkotó úgy határozott, hogy az ezen irányelv 10. cikkét és 17. cikkének (2) bekezdését átültető rendelkezések olyan anyagi jogi rendelkezések, amelyek nem alkalmazandók visszamenőleges hatállyal (olyan minősítésről van szó, amely egyébként megfelel az uniós jognak, amint azt az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdés elemzésében kifejtettem), megfelel a tényleges érvényesülés elvének. Mindazonáltal ugyanezen érvelés nem alkalmazható az említett irányelv 17. cikkének (1) bekezdésére, amely eljárási rendelkezés, és amely alkalmazható a jelen ügy tárgyát képező kártérítési keresetre.

92. E kérdés második részét illetően először is megjegyzem, hogy a 2014/104 irányelv anyagi jogi rendelkezéseit átültető nemzeti jogszabályok visszamenőleges hatályának az ezen irányelv 22. cikkének (1) bekezdése szerinti tilalma a nemzeti átültető jogszabály hatálybalépését megelőzően megvalósult, felelősséget megalapozó tényállást illetően nem zárja ki, hogy a tagállamok a tényleges érvényesülés elve alapján úgy alkalmazzák nemzeti jogszabályaikat, hogy

az megfeleljen az elsődleges jog alapján korábban fennálló kötelezettségeiknek.³⁵

93. Ily módon nem vitatott, hogy a tárgyra vonatkozó, *ratione temporis* alkalmazandó uniós szabályozás hiányában az egyes tagállamok belső jogrendszerének feladata az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk megsértéséből eredő kár megtérítésének követelésére vonatkozó jog gyakorlása részletes szabályainak meghatározása, annak érdekében, hogy biztosítsák a jogalanyokat e szabályok közvetlen hatályából eredően megillető jogokat, azzal a feltétellel, hogy e nemzeti szabályok nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló, belső jellegű keresetekre vonatkozóak (az egyenértékűség elve), valamint nem lehetnek olyanok, hogy gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézvé tegyék az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve).³⁶

94. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 101. cikk közvetlen hatásokat vált ki a magánszemélyek közötti jogviszonyokban, és olyan jogokat keletkeztet a jogalanyok számára, amelyeket a nemzeti bíróságoknak védelemben kell részesíteniük. Így az EUMSZ 101. cikk teljes érvényesülése azt igényli, hogy a károsultak ne csak a tényleges kár (*damnum emergens*) megtérítését követelhessek, hanem az elmaradt haszon (*lucrum cessans*) megtérítését, valamint a kamatok megfizetését is.³⁷

95. A Bíróság pontosította ezen ítélkezési gyakorlat tartalmát és hatályát a kártérítési keresetek sajátos vonatkozásait illetően. Így a Bíróság kimondta, hogy a tényleges érvényesülés elvével ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a teljes kártérítéshez való jog gyakorlását „gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézvé” teszi.³⁸

96. Azt is meg kell jegyezni, hogy a versenyjog közszféra általi érvényesítését és a versenyjog magánszféra kezdeményezésére történő érvényesítését olyan eszközökként kell felfogni, amelyek a versenyjog tiszteletben tartásának közös célját szolgálják. E tekintetben megjegyzem, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata elismerte, hogy a versenyjog megsértésével okozott kár megtérítésének követeléséhez való jog megerősíti az uniós versenyjogi szabályok hatékonyságát, és gyengíti azokat a gyakran rejtett megállapodásokat vagy gyakorlatokat, amelyek alkalmasak arra, hogy a versenyt korlátozzák vagy torzítsák. Ebből a szempontból a nemzeti bíróságok előtti kártérítési keresetek jelentősen hozzájárulhatnak az Európai Unión belüli hatékony verseny fenntartásához.³⁹ Ily módon, míg a versenyjog közszféra általi érvényesítése keretében az elrettentő hatás a versenyhatóságok által kiszabott szankciók révén jelenik meg, ezt az elrettentő hatást a versenyjog magánszféra kezdeményezésére történő érvényesítése keretében az a kockázat biztosítja, amelyet a kartellben részt vevő vállalkozások számára az jelent, hogy jelentős számú kártérítési igénnyel szembesülhetnek az esetleges károsultak részéről különböző bíróságokon (többek között abban az esetben, ha a versenyjog megsértése határokon átnyúló jellegű és több tagállamra is kiterjed, mint a jelen esetben is).

³⁵ Lásd a 2014/104 irányelv (11) preambulumbekendését.

³⁶ Lásd: 2001. szeptember 20-i Courage és Crehan ítélet (C-453/99, EU:C:2001:465, 29. pont); 2014. június 5-i Kone és társai ítélet (C-557/12, EU:C:2014:1317, 24. pont); Cogeco ítélet (42. pont).

³⁷ Lásd ebben az értelemben: 2006. július 13-i Manfredi és társai ítélet (C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 95. pont).

³⁸ Lásd: Cogeco ítélet (38–55. pont); 2019. december 12-i Otis Gesellschaft és társai ítélet (C-435/18, EU:C:2019:1069, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

³⁹ Lásd: 2011. június 14-i Pfeleiderer ítélet (C-360/09, EU:C:2011:389, 29. pont).

1. A spanyol polgári törvénykönyvben előírt elévülési szabályok vizsgálata a tényleges érvényesülés elvére tekintettel

97. A Bíróság meghatározta azokat a tényezőket, amelyeket figyelembe kell venni annak meghatározásához, hogy valamely különös elévülési szabály összeegyeztethető-e a tényleges érvényesülés elvével. Közelebbről, a Bíróság megállapította, hogy az elévülés valamennyi elemét figyelembe kell venni, közelebbről először is az elévülési idő tartamát,⁴⁰ másodsor azt a kérdést, hogy az elévülési idő azt megelőzően kezdődik-e, hogy a károsult tudomást szerzett volna az elszenvedett kárról,⁴¹ harmadszor pedig azt a kérdést, hogy az elévülési idő nyugodhat, vagy félbeszakadhat-e.⁴²

98. E kritériumok alapján kell tehát megvizsgálni a szerződésen kívüli felelősség spanyol polgári törvénykönyvben előírt rendszerének összeegyeztethetőségét.

a) Az elévülési idő tartama

99. A Bíróság megállapította, hogy az elévülési idő „nem lehet annyira rövid, hogy az elévülés egyéb szabályaival együttesen alkalmazva gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézé tegye a kártérítés követeléséhez való jog gyakorlását”.⁴³

100. Megjegyzem, hogy a spanyol polgári törvénykönyv szerződésen kívüli felelősségének rendszerében előírt egyéves határidő jelentősen rövidebb, mint a 2014/104 irányelv 10. cikkének (1) bekezdésében előírt öt éves időtartam.

101. Megjegyzem ugyanakkor, hogy a Cogeco ítéletben kialakított ítélkezési gyakorlatban rögzített szempontokra figyelemmel a szóban forgó elévülési szabályozás valamennyi elemét figyelembe kell venni.⁴⁴ Ily módon a tényleges érvényesülés vizsgálata során nem elegendő a nemzeti elévülési szabályozás egyes elemeit egymástól elszigetelten vizsgálni.⁴⁵

102. A kezdő időpont és az elévülési időt megindító esemény elemzése előtt megjegyzem, hogy az elévülési idő nyugvásának vagy megszakadásának kérdése (noha az jelentős annak megállapítása szempontjából, hogy az egyéves határidő összeegyeztethető-e a Bíróság által a Cogeco ítéletben kialakított ítélkezési gyakorlatban rögzített feltételekkel) a jelen ügyben nem merül fel. Ami a tényleges érvényesülés elvének ezen a szinten való tiszteltben tartásának biztosítása érdekében figyelembe veendő elemeket illeti, a Bíróság által az említett Cogeco ítéletben⁴⁶ végzett elemzésre utalok.

⁴⁰ Lásd: Cogeco ítélet, 48. pont.

⁴¹ Lásd: Cogeco ítélet, 49. pont.

⁴² Lásd: Cogeco ítélet, 51. pont.

⁴³ Lásd: Cogeco ítélet, 48. pont.

⁴⁴ Lásd: Cogeco ítélet, 45. pont.

⁴⁵ Lásd: Kokott főtanácsnok Cogeco Communications ügyre vonatkozó indítványa (C-637/17, EU:C:2019:32, 81. pont).

⁴⁶ Lásd: Cogeco ítélet, 44-55. pont.

b) Az elévülési idő számításának kezdő időpontja

103. Ha a Bíróság azt állapítaná meg, hogy a 2014/104 irányelv 10. cikke nem alkalmazandó az alapeljárás tárgyát képező kártérítési keresetre, a nemzeti bíróságnak főszabály szerint a polgári törvénykönyv 1902. cikkében szereplő, a szerződésen kívüli felelősség általános rendszerében előírt egyéves elévülési időt kell alkalmaznia, és az elévülési idő számításánál meg kell határoznia a kezdő időpontot.

104. E tekintetben az alperesek úgy vélik, hogy a spanyol polgári törvénykönyv 1902. cikkében előírt elévülési idő a sajtóközlemény közzétételének napján, azaz 2016. július 19-én kezdődött. Mivel a felperes 2018. április 1-jén nyújtotta be keresetét, az elévült.

105. A felperes, a spanyol kormány és a Bizottság a maga részéről azt állítja, hogy a bizottsági határozat összefoglalójának az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* való közzétételének napját, azaz 2017. április 6-át kell kezdőnapnak tekinteni, ami azt jelenti, hogy a jelen ügyben a kártérítési kereset nem évült el.

106. Kiindulásként emlékeztetek arra, hogy a tényleges érvényesülés elve azt igényli, hogy azt a nemzeti szabályozást, amely az elévülés kezdő időpontjáról rendelkezik, hozzá kell igazítani a versenyjog sajátosságaihoz, valamint a versenyjogi szabályoknak az érintett személyek általi alkalmazásával elérni kívánt célokhoz.⁴⁷ A Bíróság az elévülési időt megindító eseményről is határozott, kifejtve, hogy ahhoz, hogy a károsult személy kártérítési keresetet indíthasson, elengedhetetlen, hogy tudomása legyen a versenyjogot megsértő személy kilétéről.⁴⁸

107. E szempontokat megtalálhatjuk a 2014/104 irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében is, amely azt írja elő, hogy az elévülési idő számításának kezdőnapja két együttes feltétel teljesülésétől függ: egyrészt a versenyjogi jogsértés megszűnésétől, másrészt pedig a kártérítési kereset megindításához nélkülözhetetlen bizonyos információk ismeretétől.⁴⁹

108. A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a sajtóközlemény közzététele vagy a határozat összefoglalójának az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzététele és a határozat nem bizalmas változatának a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának honlapján való közzététele közül milyen dokumentum minősíthető olyan releváns eseménynek, amely alapján észszerűen megállapítható, hogy a felperes tudomást szerzett a kártérítési kereset benyújtásához nélkülözhetetlen információkról.

109. E kérdés megválaszolása érdekében elemezni kell a sajtóközlemény tárgyát, jellegét, különösen pedig a tartalmát, összehasonlítva azt a határozat *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közzétett összefoglalójával az úgynevezett „Tehergépjárművek” ügyben. Azt is meg kell vizsgálni, hogy fennáll-e olyan esetleges gondossági kötelezettség, amelyet a károsult feleknek az EUMSZ 101. cikk magánszféra kezdeményezésére történő érvényesítése kapcsán kell tanúsítaniuk.

⁴⁷ Lásd: Cogeco ítélet, 47. pont.

⁴⁸ Lásd: Cogeco ítélet, 48., 49. és 50. pont.

⁴⁹ Így azt gondolom, hogy az alábbi elemzés ugyanígy releváns a kezdő időpont meghatározása szempontjából olyan esetben, amikor alkalmazni kell ezen irányelv 10. cikkét.

1) *A sajtóközlemények és a Bizottság határozatainak közzétételéről*

110. Az 1/2003 rendelet 30. cikke értelmében a Bizottság köteles közzétenni az említett rendelet 7., 9., 10. és 24. cikke alapján hozott határozatokat.

111. A Bizottság azáltal tesz eleget e kötelezettségnek, hogy elfogadásuk után „röviddel” az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közzéteszi az EUMSZ 101. és/vagy az EUMSZ 102. cikk alapján elfogadott határozatok összefoglalóját valamennyi hivatalos nyelven.⁵⁰

112. A Bizottság Versenypolitikai Főigazgatósága emellett „a lehető leghamarabb” közzéteszi az EUMSZ 101. vagy az EUMSZ 102. cikk alapján elfogadott határozatok nem bizalmas változatait a honlapján, még akkor is, ha – az összefoglalókkal ellentétben – a határozatokat csak az eljárás nyelvén teszik közzé. A felek üzleti titkainak és bizalmas információinak védelmére vonatkozó kötelezettség miatt e nyilvános változatokat általában bizonyos idővel e határozatok elfogadását követően teszik közzé.⁵¹

113. Emlékeztetek arra, hogy a jelen ügyben a Bizottság 2016. július 19-én fogadta el a határozatot. Ugyanezen a napon az internetes oldalán elérhető sajtóközleményben bejelentette e határozat elfogadását.⁵² Ezt követően a Bizottság 2017. április 6-án közzétette e határozat összefoglalóját az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*. Ugyanezen a napon a Bizottság a Versenypolitikai Főigazgatóság honlapján közzétette a határozat ideiglenes nem bizalmas változatát.

2) *A versenyjog megsértése miatt kárt szenvedett felet terhelő tájékoztatói kötelezettség fennállásáról*

114. Az eddigiekre tekintettel az a kérdés merül fel, hogy fennáll-e az esetlegesen károsult felek azon kötelezettsége, hogy ügyeik kezelése során eleget tegyenek bizonyos gondossági kötelezettségnek annak érdekében, hogy megszerezzék azokat a szükséges információkat, amelyek lehetővé teszik számukra kártérítési kereset indítását, és ha igen, e gondossági kötelezettség mennyiben követeli meg az EUMSZ 101. cikk alapján elfogadott határozatokról szóló bizottsági sajtóközlemények nyomán követését.

115. Úgy tűnik, hogy az alperesek azt állítják, hogy mivel a panaszosok tapasztalt vállalkozások vagy szakemberek voltak, ilyen gondossági kötelezettséget kell megkövetelni. E felek szerint néhány valószínűsítő körülmény – mint a sajtóközlemény közzétételének napján a határozat elfogadásáról szóló médiatudósítás, vagy az a tény, hogy úgy tűnik, hogy a hasonló kártérítési követelésekben érintett ügyvédi irodák, befektetési alapok és más szakértők bejelentették a tehergépjármű-gyártók elleni eljárás lehetőségét – azt jelzik, hogy a tehergépjárművek vásárlói nem állíthatják, hogy nem tudtak a Bizottság határozatáról.

⁵⁰ Lásd az EUMSZ 101. és 102. cikkével kapcsolatos eljárások lefolytatására vonatkozó legjobb gyakorlatokról szóló bizottsági közlemény (148) preambulumbekendését (HL 2011., C 308., 6. o.).

⁵¹ Lásd az EUMSZ 101. és 102. cikkével kapcsolatos eljárások lefolytatására vonatkozó legjobb gyakorlatokról szóló közlemény (149) preambulumbekendését.

⁵² Lásd: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/IP_16_2582.

116. Ily módon az alperesek szerint úgy kell tekinteni, hogy a felperes a sajtóközlemény közzétételétől kezdve tudomással bírt a jogsértésről, és lehetősége volt arra, hogy kártérítési keresetet indítson, vagy legalábbis arra, hogy ezen időponttól kezdve egy levél elküldésével megszakítsa az elévülési időt, ahogy láthatóan ez volt a helyzet a tehergépjármű-gyártókat jelenleg a spanyol bíróságok előtt perlő más tehergépjármű-vásárlók esetében is.

117. Nem vitatom azt a tényt, hogy a sajtóközlemény közzétételének időpontjában a kartell által érintett piacon tevékenykedő bizonyos számú szereplő tudomást szerzett arról, hogy a Bizottság ilyen határozatot fogadott el. Az is egyértelmű, hogy tekintettel a vizsgálat időtartamára, valamint a Bizottság által a vizsgálat során kiadott sajtóközleményekre (amelyeket valószínűleg több tagállamban is átvett a sajtó),⁵³ valamint az e termékek vásárlóit érintő szóban forgó tételekre, ésszerűen arra lehet számítani, hogy a piac egy része tudott a Bizottság folyamatban lévő vizsgálatáról, és még inkább a Bizottság határozatáról.

118. Ugyanakkor nem gondolom, hogy a versenyjogi jogsértések károsultjaira olyan általános gondossági kötelezettség hárulna, amely arra kötelezné őket, hogy figyelemmel kísérik az ilyen sajtóközlemények közzétételét.

119. Természetesen nem zárható ki, hogy egyes jogrendszerekben kártérítési kereseteket indítanak a sajtóközlemény közzétételét követően, sőt akár előtte is.⁵⁴ Mindazonáltal ez a gyakorlat (amely egyébként nem egyhangú, tekintettel különösen a tagállamok által azon időpontot illetően alkalmazott eltérő megközelítésekre, amikor az elévülési idő kezdetét veszi⁵⁵) véleményem szerint nem hoz létre „gondossági kötelezettséget” arra vonatkozóan, hogy a versenyjogi jogsértések valamennyi károsultja kártérítési keresetet indítson az említett sajtóközlemények alapján.

120. A fentiekre tekintettel nem vélelmezhető, hogy a Bizottság sajtóközleményének az internetes oldalán történő pusztán közzétételét követően az érintett károsult minden olyan információról tudomást szerzett, amely a kártérítéshez való jogának gyakorlásához nélkülözhetetlen. A Bizottsághoz hasonlóan úgy vélem, hogy az, ha egy potenciális károsulttól azt követelik meg, hogy túlzottan magas fokú gondosságot tanúsítson, vagyis olyat, amely túlmegy azon, amiről e fél ésszerűen tudomást szerezhetett volna, sérti annak a versenyellenes magatartás által okozott kár megtérítéséhez való jogát. Így az EUMSZ 101. és az EUMSZ 102. cikk teljes érvényesülésének elve, valamint az elévülés megállapításához szervesen kapcsolódó jogbiztonság elve megköveteli, hogy e gondossági kötelezettség ne rójon túlzott kötelezettségeket azon személyre, aki kártérítést követel.⁵⁶

⁵³ E tekintetben meg kell jegyezni, hogy 2011-ben a Bizottság megerősítette, hogy bejelentés nélküli helyszíni vizsgálatokat végzett a tehergépjármű-gyártási ágazatban folytatott vizsgálata keretében (lásd a 2011. január 18-i tájékoztatót: „Antitrust: Commission confirms unannounced inspections in the truck sector”, elérhető a következő weboldalon, kizárólag angolul: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_11_29). Ezt követően 2014-ben a Bizottság sajtóközlemény útján is megerősítette, hogy kifogásközlést intézett a kartellben való részvétellel gyanúsított tehergépjármű-gyártókhoz (lásd: 2014. november 20-i sajtóközlemény „Ententes: la Commission adresse une communication des griefs a des constructeurs de camions soupçonnés d'avoir participé à une entente”, elérhető németül, angolul és franciául a következő weboldalon: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/IP_14_2002). Mindazonáltal e két dokumentum nem jelöli meg a vizsgálat tárgyát képező vállalkozásokat, illetve a földrajzi piacokat, az érintett termékeket, valamint az ezen időszakban vizsgált jogsértés időtartamát.

⁵⁴ Thomas, B. és Aubin, F., in Amaro, R. (szerk.), *Private Enforcement of Competition Law in Europe*, első kiadás, Brüsszel, Bruylant, 2021, „Chapter 7 - Limitation period”, 170-172. o.

⁵⁵ Van Bael & Bellis, *Competition Law of the European Union*, 6. kiadás, Kluwer Law International, 2021, „Chapter 11: Private Enforcement”, 1322. o.

⁵⁶ Lásd: 2001. szeptember 20-i Courage és Crehan ítélet (C-453/99, EU:C:2001:465, 26. pont).

121. Végül megjegyzem, hogy úgy tűnik, hogy egyes tagállamok ítélkezési gyakorlata különbséget tesz a „hivatásos” fogyasztók, vagyis a nagy méretű vállalkozások és a „rendes” fogyasztók között ezen állítólagos gondossági kötelezettséget illetően. Az előbbieket úgy kell tekinteni, mint amelyeket az utóbbiaknál nagyobb gondossági kötelelem terhel, ami arra kötelezi őket, hogy figyelemmel kísérjék a Bizottság sajtóközleményének közzétételét.

122. Noha végső soron a nemzeti bíróság feladata annak esetről esetre történő vizsgálata, hogy a károsult gondossági kötelezettsége arra kötelezi-e őt, hogy jogai gyakorlása érdekében figyelemmel kísérje valamely versenyjogi ügy alakulását, úgy vélem, hogy a károsultak közötti ilyen különbségtétel azzal a veszéllyel járna, hogy növeli az EUMSZ 101. cikk magánszféra kezdeményezésére történő érvényesítése terén (már fennálló) bizonytalanságot. Tekintettel arra, hogy az a szféra, amelyben az esetlegesen károsult felek működnek, nem homogén, az egyes esetekben megkövetelt gondosság szintje szükségképpen számos olyan szemponttól függ, amelyek a potenciálisan károsult fél sajátos körülményeire utalnak, mint például az érintett vásárló mérete, a vásárolt termékek száma vagy mennyisége, a piac szerkezete, e vásárlás feltételei, és az ilyen különbségtétel gyakorlati nehézségét tanúsító számtalan egyéb szempont. Úgy vélem tehát, hogy legalábbis ami a sajtóközleményeket és a Bizottság által a versenyjoggal kapcsolatos jogsértések tárgyában elfogadott határozatokat illeti, a „tudomásszerzésre” vonatkozó olyan egyértelmű és előre látható szempontokat kell megállapítani, mint például egy bizottsági határozat összefoglalójának az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzétételéhez való kapcsolódást (például vélelem útján).

123. A fentiekre tekintettel úgy vélem, hogy a „follow-on” típusú kártérítési keresetekkel összefüggésben az olyan objektív tényezőhöz való kapcsolódás, mint az e jogsértést megállapító bizottsági határozatnak az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzététele – amely az EUMSZ 101. cikk közsféra általi érvényesítésének utolsó szakaszát képezi – lehetővé teszi annak egyértelmű, pontos és átlátható módon történő megállapítását, hogy az elévülési idő mikor veszi kezdetét, mind azon vállalkozások számára, amelyek részt vettek a kartellben, mind pedig a károsultak számára. Ily módon a károsult versenyellenes magatartásból eredő kártérítési igény érvényesítéséhez való joga az e magatartást megállapító bizottsági határozat elfogadásakor, pontosabban annak az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzétételekor keletkezik.

124. Egyébiránt megjegyzem, hogy a határozat összefoglalójának tartalmára tekintettel nehéz megérteni, hogy azt miért nem lehet ugyanazon a napon közzétenni, mint amikor sor kerül a határozat Bizottság általi elfogadására és a sajtóközlemény közzétételére. Ellentétben ugyanis a határozat nem bizalmas változatával, amely esetében a határozat elfogadásának időpontja és a nem bizalmas változatának közzététele közötti időbeli eltolódást igazolja a felek üzleti titkai és bizalmas információi védelmének szükségessége, úgy tűnik, hogy ilyen követelmény nem áll fenn a határozat összefoglalásának az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzététele tekintetében.⁵⁷

⁵⁷ E tekintetben megjegyzem, hogy a határozat összefoglalójának az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő, a határozat elfogadását több hónappal követő közzététele és az e határozat elfogadásának napján közzétett sajtóközlemény közötti időbeli eltérés olyan jogi bizonytalanságot teremthet, amely veszélyezteti a versenyjog Unión belüli hatékony és egységes alkalmazását, tekintettel a tagállamok által a kezdő időpontot illetően alkalmazott eltérő megközelítésekre.

3) A sajtóközlemény és a Bizottság határozatának tartalma az úgynevezett „Tehergépjárművek” ügyben

125. Először is meg kell jegyezni, hogy az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közzétett határozatok összefoglalójához képest a sajtóközlemények általában kevésbé részletes információkat tartalmaznak a versenykorlátozó magatartásokról és azon okokról, amelyek miatt ezek jogsértésnek minősülnek.

126. Egyébiránt a sajtóközlemények címzettjei nem közvetlenül azok a felek, akik számára a közzétett információk különleges érdeket képviselhetnek, és így nem arra szolgálnak, hogy harmadik személyekre nézve joghatásokat váltsanak ki. Ilyen értelmű jogi nyilatkozat szerepel a Bizottság honlapján.⁵⁸

127. A jelen ügyben az úgynevezett „Tehergépjárművek” ügyben hozott határozatnak az Unió valamennyi hivatalos nyelvén közzétett összefoglalójával ellentétben a sajtóközleményt csak hat hivatalos nyelven tették közzé.⁵⁹ Kiemelem egyébként, hogy azt nem tették közzé spanyol nyelven, vagyis az alapeljárás felperese származási országának nyelvén. Megjegyzem azt is, hogy a sajtóközlemény utal a fent leírthoz hasonló versenyellenes magatartások eredményeként kárt szenvedett személyek vagy vállalkozások azon lehetőségére, hogy a tagállami bíróságokhoz forduljanak, és kártérítést követeljenek.⁶⁰

128. Most meg kell vizsgálni a sajtóközlemény kulcsfontosságú elemeit, amelyek lehetővé teszik a károsult fél számára, hogy kártérítési keresetet indítson.

129. Először is, a sajtóközlemény nem jelöli meg a határozat konkrét címzettjeit (a határozattal érintett anyavállalatot és az esetleges leányvállalatokat), és nem tartalmazza a határozat címzettjeinek minősülő jogalanyok cégnevét,⁶¹ hanem kizárólag az érintett vállalkozások kereskedelmi nevét. Ezzel szemben a határozat összefoglalása megnevezi a jogsértés elkövetőit.

130. Másodszor, a sajtóközlemény nem tartalmazza a jogsértés kellően részletes ismertetését, és különösen a jogsértés által érintett tehergépjárművek pontos típusait. A sajtóközlemény csupán azt tartalmazza, hogy a jogsértés a közepes tehergépjárműveket (6 és 16 tonna közötti tömegű tehergépjárművek), valamint a nehéz tehergépjárműveket (16 tonnánál nehezebb tehergépjárművek) érintette, míg a határozat összefoglalója pontosítja, hogy a vontatókhoz hasonló tehergépkocsik a közepes és nehéz tehergépjárművek körébe tartoznak, és a határozat nem vonatkozik a tehergépjárműveket érintő szervizre vagy egyéb szolgáltatásokra vagy garanciákra, valamint a használt tehergépjárművek, illetve más javak értékesítésére, illetve egyéb szolgáltatásnyújtásra.

⁵⁸ Lásd ebben az értelemben: https://ec.europa.eu/info/legal-notice_fr

⁵⁹ A sajtóközleményt német, angol, francia, olasz, holland és svéd nyelven tették közzé.

⁶⁰ A nyilvánosság számára elérhető egy link a 2014/104 irányelvre, valamint a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatóságának internetes oldalára, amely további információkat tartalmaz a kartellügyekkel és az erőfölénnyel való visszaéléssel kapcsolatos kártérítési keresetekre vonatkozóan, valamint elérhető egy, a versenyszabályok megsértésével okozott kár számszerűsítésének módjára vonatkozó gyakorlati útmutató.

⁶¹ Mindazonáltal rá kell mutatni arra, hogy néhány nappal azután, hogy a Bizottság Versenypolitikai Főigazgatósága internetes oldalának az úgynevezett „Tehergépjárművek” ügyre vonatkozó részéből letöltötték a sajtóközleményt (2016. július 25-én), a bizottsági határozat címzettjeiként szereplő vállalkozások cégnevei már az ügygel foglalkozó oldal tetején is szerepeltek (lásd https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39824). Nem zárható ki tehát, hogy a sajtóközleményt megtekintő személyeknek tudomásuk lehetett a határozat címzettjeinek kilétéről.

131. Harmadszor, a sajtóközlemény nem jelöli meg a jogsértés pontos időtartamát és a határozat címzettjeiként szereplő egyes jogalanyoknak betudott jogsértési időtartamot. A sajtóközlemény csupán azt jegyzi meg, hogy a jogsértés „14 évig, 1997-től 2011-ig” tartott, míg a határozat összefoglalója megjelöli a pontos időtartamot (1997. január 17-től 2011. január 18-ig), pontosítva az egyes érintett vállalkozásoknak a megállapított kartellben való részvételükkel összefüggésben betudott időtartamot.

132. Márpedig ezek az elemek véleményem szerint alapvető információknak minősülnek abból a célból, hogy lehetővé tegyék a károsult számára annak megállapítását, hogy a jogsértés egy öt érintő földrajzi piacon, és olyan időszakban történt-e, amelynek során ténylegesen vásárolt a kartell tárgyát képező tehergépjárművekhez tartozó típusból és modelltől.

133. A fentiekre tekintettel, valamint figyelembe véve a sajtóközlemények tárgyát és jellegét, és különösen azok tartalmát, véleményem szerint nyilvánvaló, hogy a károsult a határozat összefoglalójának az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzétételének időpontjától kezdve rendelkezhetett olyan információkkal, amelyek lehetővé tették számára, hogy kártérítési keresetet indítson.

134. E tekintetben megjegyzem, hogy a spanyol kormány észrevételei szerint és annak fenntartásával, hogy ezt a kérdést előterjesztő bíróságnak kell ellenőriznie, úgy tűnik, hogy a spanyol bíróságok a polgári törvénykönyv 1902. cikke alapján indított kártérítési keresetek keretében irányadó elévülési rendszert akként értelmezik, hogy az egyéves elévülési idő csak akkor veszi kezdetét, amikor a Bizottság határozatainak összefoglalóját közzéteszik az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*.

135. Úgy vélem tehát, hogy az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben a kereset nem évült el.

2. A kár vélelme a versenyjog tényleges érvényesülésének elvére tekintettel

136. Ami a kár fennállásának a felperes általi bizonyítását illeti, azt az általános jogi szabályozásnak megfelelően kell elvégezni, tekintettel a 2014/104 irányelv 17. cikke (2) bekezdésének az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés elemzése során megállapított alkalmazhatatlanságára.

137. Először is megjegyzem, hogy az 1/2003 rendelet 16. cikkének (1) bekezdése, amely kodifikálja a Bíróság ítélkezési gyakorlatát, és különösen a Masterfoods és HB ítéletet,⁶² azt írja elő, hogy amikor a nemzeti bíróságok hoznak határozatot az EUMSZ 101. cikk vagy az EUMSZ 102. cikk hatálya alá tartozó olyan megállapodásokról, döntésekről vagy magatartásokról, amelyek már bizottsági határozat tárgyát képezik, e bíróságok nem hozhatnak a Bizottság által elfogadottal ellentétes határozatokat.

138. Ez véleményem szerint megkönnyítené a (már a Bizottság határozata által megállapított) jogsértés és az elszenvedett kár közötti okozati összefüggés megállapítását, anélkül hogy a 2014/104 irányelv 17. cikke (2) bekezdésének visszamenőleges hatályú alkalmazására kerülne sor.

⁶² Lásd: 2000. december 14-i ítélet (C-344/98, EU:C:2000:689).

139. Másodszor, mint arról a jelen indítvány 85. pontja is említést tesz, semmi nem akadályozza meg a nemzeti bíróságokat abban, hogy alkalmazzák a kár bekövetkeztével kapcsolatos bizonyítási teherre vonatkozó azon vélelmeket, amelyek a vonatkozó átültető nemzeti rendelkezéseket megelőzően is fennálltak, és amelyeknek az uniós jog követelményeivel való összeegyeztethetőségét akként kell értékelni, hogy annak során figyelembe kell venni különösen az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét.⁶³

140. E tekintetben megjegyzem, hogy a 2014/104 irányelv (11) preambulumbekzdése szerint az uniós jogi rendelkezések hiányában (vagyis ezen irányelv hatályán kívül) az EUMSZ 101. cikk megsértésével okozott kár megtérítéséhez való jog gyakorlását szabályozó nemzeti szabályoknak – beleértve az ezen irányelvben nem kezelt olyan szempontokra vonatkozó szabályokat is, mint a jogsértés és a kár közötti okozati összefüggés fogalma – tiszteletben kell tartaniuk a tényleges érvényesülés és az egyenértékűség elvét.

141. Ez azt jelenti, hogy a nemzeti szabályokat „nem lehet olyan módon megfogalmazni vagy alkalmazni, amely rendkívül megnehezíti vagy gyakorlatilag lehetetlenné teszi az [EUM-Szerződés] által garantált, kártérítéshez való jog érvényesítését”⁶⁴, vagyis mérlegelési és értelmezési mozgásteret kell biztosítani a nemzeti bíróság számára az elszenvedett kár felbecslése során.

142. A fentiekre tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság az előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett első kérdésre azt a választ adja, hogy az EUMSZ 101. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a nemzeti szabály olyan értelmezése, amely kizárja a 2014/104 irányelv 10. cikkének (3) bekezdésében az ötéves keresetindítási határidőre, a 17. cikkének (2) bekezdésében pedig a kartellek által okozott kár megdönthető vélelmére vonatkozóan kialakított szabályozás visszamenőleges hatályú alkalmazását. Mindazonáltal az EUMSZ 101. cikk és a tényleges érvényesülés elve megköveteli a kártérítési keresetet szabályozó nemzeti szabályozással szemben, hogy az elévülési idő csak a bizottsági határozat összefoglalója *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzétételének napján kezdődjön.

V. Véggkövetkeztetések

143. A fenti megfontolások tükrében azt javaslom a Bíróságnak, hogy az Audiencia Provincial – León (leóni tartományi bíróság, Spanyolország) által előzetes döntéshozatal céljából előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

- 1) Az EUMSZ 101. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes a nemzeti szabály olyan értelmezése, amely kizárja a tagállamok és az Európai Unió versenyjogi rendelkezéseinek megsértésén alapuló, nemzeti jog szerinti kártérítési keresetekre irányadó egyes szabályokról szóló, 2014. november 26-i 2014/104/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 10. cikkének (3) bekezdésében az ötéves keresetindítási határidőre, a 17. cikkének (2) bekezdésében pedig a kartellek által okozott kár megdönthető vélelmére vonatkozóan kialakított szabályozás visszamenőleges hatályú alkalmazását. Mindazonáltal az EUMSZ 101. cikk és a tényleges érvényesülés elve megköveteli a kártérítési keresetet szabályozó nemzeti szabályozással szemben, hogy az elévülési idő csak a bizottsági határozat összefoglalója *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzétételének napján kezdődjön.

⁶³ Lásd a 2014/104 irányelv (11) preambulumbekzdését.

⁶⁴ Lásd a 2014/104 irányelv (11) preambulumbekzdését.

- 2) A 2014/104 irányelv 22. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ezen irányelv 10. cikke nem alkalmazható az alapügyben szereplőhöz hasonló olyan kártérítési keresetre, amelyet bár az említett irányelv hatálybalépését és a nemzeti átültető rendelkezéseket követően indítottak, az utóbbi rendelkezések hatálybalépését megelőző tényekre és szankciókra vonatkozik.
- 3) A 2014/104 irányelv 22. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az ezen irányelv nemzeti bíróságok kár összegének felbecslésére való felhatalmazásáról szóló 17. cikke (1) bekezdésének való megfelelés érdekében elfogadott nemzeti átültető rendelkezések alkalmazása a versenyjog olyan megsértése folytán elszenvedett károkra, amely a nemzeti átültető jogszabály hatálybalépése előtt befejeződött, a nemzeti átültető rendelkezés hatálybalépését követően indított kártérítési keresettel összefüggésben. Az említett irányelv 22. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az ugyanezen irányelv kartellek által okozott kár megdönthető vélelmét előíró 17. cikke (2) bekezdésének végrehajtása céljából elfogadott nemzeti jogszabályok alkalmazása a nemzeti átültető jogszabály hatálybalépését megelőzően elkövetett jogsértésekre, a nemzeti átültető rendelkezés hatálybalépését követően indított kártérítési keresettel összefüggésben.

ⁱ — A jelen szöveg 141. pontjában az első elektronikus közzétételt követően nyelvi módosítás történt.